

kirjaamo@intermin.fi

Viite: Lausuntopyyntö SM1920666 (15.8.2019)

LAUSUNTO PELASTUSTOIMEN ONNETTOMUUKSIEN EHKÄISYN TOIMINTAOHJELMALUONNOKSESTA

Sisäministeriö on pyytänyt Suomen Palopäällystyöliiton lausuntoa pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelmaluonnoksesta. Suomen Palopäällystyöliiton edustus on ollut mukana hankkeen ohjausryhmässä sekä työpajatyöskentelyssä. Hanke on edennyt suunnitelmallisesti ja hyvin johdettuna. Suomen Palopäällystyöliitto kiittää mahdollisuudesta päästä vaikuttamaan pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisyn kohdentamisen perusteisiin!

Suomen Palopäällystyöliitto on tutustunut hankkeen perusteella laadittuun toimintaohjelmaluonnokseen ja lausuu toimintaohjelmaluonnoksesta ”Turvallinen ja onnettomuuksista vapaa arki 2025” seuraavaa.

Toimintaohjelmaluonnoksen toimenpiteissä on paljon pelastuslaitoksissa toteutettavia toimintoja, jolloin käytössä olevien resurssien rajallisuus voi rajoittaa toimintaohjelman käytännön toimeenpanoa. Koska toimintaohjelmaluonnos ei suoraan tuo pelastuslaitoksen toimintaan vaikuttavaa konkretiaa, jää epäselväksi, onko tarkoitus vähentää valvontatoimintaa ja siirtyä enemmän muiden menetelmien käyttöön vai onko tarkoitus lisätä pelastuslaitoksen toimintaa, jolloin tulee huomioon otettavaksi resurssien riittävyys. Esimerkiksi toimenpiteissä mainittu yhteistyö vie merkittävästi työaikaa ja edellyttää resurssointia. On huomioitava, että resurssointi tapahtuu pelastuslaitoksen johdon tasolla pääprosessien tarpeiden käsittelyn kautta, jolloin resurssoinnissa on otettava huomioon taloudelliset realiteetit ja voimassa oleva palvelutasopäätös.

Yhteistyötä toivotaan kaikille tasoille, lähtien ministeriöiden välisestä yhteistyöstä. Siten sisäministeriön tulisikin olla aloitteellinen mm. olemassa olevien turvallisuusviesintä- ja valvontasuunnitelmien sekä palvelutasopäätösten tarkistamiseksi toimintaohjelman tavoitteet huomioiden siten, että käytössä olevilla resursseilla voitaisiin saavuttaa mahdollisimman suuri vaikuttavuus.

Suomen Palopäällystyöliitto ehdottaa, että toimenpiteisiin tulisi konkreettisena toimenpiteenä lisätä olemassa olevien pelastuslaitosten toimintaa ohjaavien suunnitelmien ja muiden asiakirjojen tarkistaminen toimintaohjelman tavoitteita paremmin palveleviksi.

Valvontatoiminnassa perinteisen palotarkastuksen rinnalle toivotaan muitakin keinoja ja nämä olisi hyvä olla kirjattuna lakiin. Hyvänä pidetään sitä, että muutokset pohjautuvat lainsäädäntöön ja työtä voitaisiin entistä enemmän räätälöidä asiakkaan tarpeiden mukaan. Tällä hetkellä pelastuslaki käytännössä ohjaa valvontatyötä suuntaan, jossa asiakkaan tarpeista ponnistaminen ei ole keskiössä. Tämä näkyy esimerkiksi valvonnallisessa lähestymistavassa, jossa ensisijaisena toimenpiteenä on asiakkaan määrittäminen – ei ratkaisujen etsiminen ongelmaan asiakkaan kanssa yhteistyössä.

Suomen Palopäälystöliitto ehdottaa, että konkreettiseksi tavoitteeksi toimintaohjelmassa tulisi asettaa pelastuslain uudistaminen siten, että se mahdollistaa nykyistä paremmin erilaiset, erilaisista asiakkaiden tarpeista lähtevät onnettomuuksien ehkäisytyön tekemisen tavat.

Uusia toimintatapoja tai -malleja ei voida heti ottaa käyttöön samanaikaisesti kaikkialla ja asiakkaita tasapuolisesti palveluvalikoiman osalta kohdellen, vaan on hyväksyttävä, että uusia toimintatapoja tulisi testata pilotoinnin avulla rajatulla kohderyhmällä tai alueella. Lisäksi uudet toimintatavat edellyttävät organisaatioissa työskentelykulttuurin muutosta – ja muutosta myös johtamisessa.

Suomen Palopäälystöliitto ehdottaa, että konkreettiseksi toimenpiteeksi esitetään toimenpideohjelman suunnitelmallista käyttöönottoa erityisesti johtamiseen ja organisaatiokulttuuriin liittyvät näkökulmat huomioiden.

Käynnissä oleva mittarihanke kartoittaa aiempien indikaattorihankkeiden aikana tuotettujen mittareiden käyttökelpoisuutta. Nämä mittarit hyödyntävät Pronto-sovelluksesta saatavaa dataa. Toivotaan selkeyttä ja kokonaiskäsitystä siitä, mitä ja miten onnettomuuksien ennaltaehkäisyydestä voidaan mitata. Toimintaohjelmassa tuotettujen mittareiden osalta toivotaan vastauksia siihen, miten tavoitteita ja tekoja mitataan.

Toimintaohjelmassa osaamisen ja kyvykkyyteen kohdentuvissa vaikuttavuustavoitteissa mainitaan erityisryhmiä. Asumisen turvallisuuden kannalta on huomioiva tähän mukaan myös esimerkiksi liikuntarajoitteiset henkilöt, jotka eivät välttämättä kuulu toimintaohjelmassa lueteltuihin erityisryhmiin. Erityisryhmiä ei tule asettaa eriarvoiseen asemaan jättämällä asumisen turvallisuuden kannalta jokin ryhmä pois. Voitaissiinkin puhua esimerkiksi palokuolemien riskiprofiiliin kuuluvista ryhmistä, joista on saatavissa lisää tietoa kotimaisten tutkimusten lisäksi esimerkiksi MSB:n vuonna 2018 toteuttamasta laajasta tutkimushankkeesta asumisturvallisuuteen liittyen.

Suomen Palopäälystöliitto ehdottaa, että toimintaohjelmaa täsmennetään erityisryhmien määrittelyn osalta kattamaan eri toimintarajoitteet lausunnolla olevaa versiota laajemmin.

Toimintaohjelman teemana on viestintä ja vaikuttaminen. Rakenteellisen paloturvallisuuden osalta toivotaan, että esille otetaan vahvemmin yhteistyö ja vaikuttaminen ympäristöministeriön suuntaan. Etukäteen voidaan vaikuttaa niihin asioihin, joista myöhemmin viestitään ja joita valvontatyössä tarkastellaan. Rakenteellisen paloturvallisuuden ohjaus ja neuvontatyö halutaan saada näkyväksi, jotta toimintaohjelma kattaa laajasti onnettomuuksien ennaltaehkäisyyden toiminnot.

Suomen Palopäälystöliitto ehdottaa, että konkreettiseksi toimenpiteeksi asetetaan rakennetun ympäristön suunnitteleminen ja toteuttaminen turvalliseksi erityisesti väestön ikärakenteen muutos sekä toimintakyvyn rajoitteet huomioiden.

Erinomaisena pidetään sitä, että vaikuttavuustavoitteisiin on kirjattu ”luodaan teollisuuden strateginen kumppanuusmalli onnettomuuksien ehkäisyyksi”. Siitä huolimatta toimintaohjelmaluonnoksessa on uhkana, että liike-elämä jää staattiseksi toimijaksi, vaikka potentiaali ihmisten turvallisuuden osaamisen ja asenteen kehittämisessä on siellä erittäin suuri. Myös strategiaan on kirjattu, että pelastustoimi haluaa olla lähellä

kansalaisia, yhteisöjä ja yrityksiä edistäen turvallisuutta aktiivisesti ja yhteistyöhakuisesti. Onnettomuuksien ehkäisyä tehostaa eri toimijoiden samanaikaiset ja tukevat toimet. Tämä vaatii laajoja yhteistyösuhteita sekä uudenlaisia avauksia monikanavaisuuden rakentamiseksi.

Suomen Palopäälystöliitto ehdottaa, että ihmiskeskeisyyttä tulkitaan laaja-alaisesti niin, että yritykset sidosryhmänä nähdään aktiivisina kumppaneina turvallisuuden kehittämisessä.

Toimintaohjelmaan liittyvää koordinaatioryhmää, sen toimivaltaa ja kokoonpanoa tulisi tarkentaa. Toimintaohjelmassa olisi syytä vastata ainakin alustavasti kysymyksiin perustettavan koordinaatioryhmän toimikaudesta ja sen mandaatista. Pelastustoimen ollessa nyky muodossaan alueelliseen itsehallintoon perustuvaa toimintaa lienee selvää, että sitoutuminen toimintaohjelman toimeenpanoon ja sitä kautta mandaatti koordinaatioryhmälle tulisi saada myös pelastuslaitosten kumppanuusverkostolta. Toimintaohjelma edellyttäne myös jatkosuunnittelua vuotta 2020 pidemmälle.

Toimintaohjelmassa on toimenpiteitä, jotka toteutuvat 3–5 vuoden kuluessa. Mikäli toimenpiteet edellyttävät pelastuslaitoksilta resurssien uudelleenohjausta tai kokonaan uusien toimintojen suorittamista, aikaikkunaa voidaan pitää melko lyhyenä. Kyse on toimintakulttuurin muutoksesta eikä se tapahdu hetkessä.

Yhteenvetona Suomen Palopäälystöliitto toteaa, että lähtökohdat toimintaohjelmassa ovat hyviä. Kyseessä on selkeä askel eteenpäin onnettomuuksien ehkäisytyön vaikuttavassa kohdentamisessa. Keskeistä on se, että ongelmakenttä ja sen ratkaisu nähdään riittävän laajasti. Siiloajattelusta ollaan valmiita siirtymään ihmiskeskeiseen ja ongelmalähtöiseen ajatteluun. Suomen Palopäälystöliitto pitää suuntausta kannatettavana ja on jatkossakin valmis osallistumaan näiden tavoitteiden mukaiseen työhön.

Lisätietoja lausunnosta antaa koulutusjohtaja Tomi Timonen, tomi.timonen@sppl.fi.

Yhteistyö- ja turvallisuusterveisin

Suomen Palopäälystöliitto – Finlands Brandbefälsförbund ry

merk. Jari Sainio
Jari Sainio
puheenjohtaja

merk. Ari Keijonen
Ari Keijonen
toiminnanjohtaja